

Informācija par esošo situāciju, atbildīgo institūciju gatavību, risku analīzi, paveikto un plānoto rīcību gadījumā, ja reģionā un Latvijā tiek identificēta koronavīrusa klātbūtne

1. Situācijas apraksts

2019. gada decembrī Ķīnā sākās jauna koronavīrusa 2019-nCoV izplatīšanās. Kopumā pasaulē no 2019. gada 31. decembra līdz 2020. gada 2. februārim ziņots par 14564 laboratoriski apstiprinātiem saslimšanas gadījumiem, ko raisīja jauns koronavīruss (2019-nCoV). Tostarp saslimuši arī 16 veselības aprūpes darbinieki. 305 pacienti ar nopietnām blakusslimībām ir miruši. Lielākā daļa gadījumu reģistrēti Ķīnas Uhaņas pilsētā. Ir ziņots par ievestiem gadījumiem vairākās citās Ķīnas provincēs, Honkongas īpašās pārvaldes apgabalā, Taibejas pašvaldībā, Makao īpašās pārvaldes reģionā, Taizemē, Japānā, ASV, Dienvidkorejā, Singapūrā un Vjetnamā, Malaizijā, Austrālijā, Nepālā, Francijā, Kanādā, Vācijā, Somijā, Itālijā, Apvienotajā Karalistē, Spānijā, Zviedrijā. Latvijā šobrīd nav apstiprināts neviens saslimšanas gadījums ar jauno koronavīrusu.

Koronavīrusi ir vīrusu grupa, kas atrasta gan dzīvniekiem, gan cilvēkiem. Cilvēkiem koronavīrusu infekcijas tiek reģistrētas visu gadu, īpaši rudenī un ziemā. Tie var izraisīt gan vieglas elpceļu infekcijas, gan smagas saslimšanas ar nopietnām komplikācijām (pneimoniju, nieru mazspēju) un pat nāvi. Nopietnus saslimšanas gadījumus iepriekš ir izraisījis SARS koronavīruss (infekcijas avots dabā ir cībetkaķi un, iespējams, sikspārņi) un MERS koronavīruss (infekcijas avots dabā - vienkupra kamieļi). Koronavīrusa 2019-nCoV infekcijas avots pagaidām nav zināms, bet ir apstiprināta 2019-nCoV pārņemšana no cilvēka uz cilvēku, un visticamāk infekcijai raksturīgs pilienu un kontakta izplatīšanās ceļš. Vienlaikus, ņemot vērā pieejamos datus, secināms, ka minētā infekcijas slimība ir diezgan kontingenoza, tās izplatība ir lielāka kā SARS, bet mirstība no tās nav tik liela kā mirstība no SARS. Nozīmīgs inficēšanās ziņā tuvs kontakts bez individuālo aizsardzības līdzekļu (turpmāk – IAL) lietošanas. Lai pilnībā novērtētu infekcijas izplatīšanās ceļus un riskus, ir nepieciešams vairāk informācijas.

2020. gada 30. janvārī tika sasaukta Pasaules Veselības organizācijas (turpmāk – PVO) Ārkārtas komiteja par jauno koronavīrusu (2019-nCoV). Pēc komitejas sanāksmes PVO Ģenerāldirektors paziņoja, ka 2019-nCoV uzliesmojums ir starptautiskās nozīmes sabiedrības veselības apdraudējums. Saskaņā ar PVO paziņojumu, valstīm īpašs būtu jāliek uzsvars uz tādiem sabiedrības veselības aizsardzības pasākumiem kā infekcijas gadījumu agrīna atklāšana, diagnostika, ziņošana par gadījumiem, kontaktpersonu identificēšana un novērošana, infekcijas profilakse un kontrole veselības aprūpes iestādēs, veselības aizsardzības pasākumu īstenošana ceļotājiem, iedzīvotāju izpratnes veicināšana un riska komunikācija.

Pašreiz PVO izvirza šādus stratēģiskus rīcības mērķus sabiedrības veselības aizsardzībai:

- ierobežot infekcijas transmisiju no viena cilvēka uz otru, ieskaitot sekundāro infekcijas gadījumu samazināšanu starp cilvēkiem, kas bija ciešā kontaktā ar slimnieku un veselības aprūpes darbinieku vidū, novērst infekcijas izplatīšanos pastiprinošus riskus un novērst infekcijas turpmāku starptautisku izplatīšanos no Ķīnas (minēto var

panākt, apvienojot sabiedrības veselības aizsardzības pasākumus, piemēram, infekcijas gadījumu agrīnu atklāšanu, diagnostiku, kontaktpersonu identificēšanu un novērošanu, infekcijas profilaksi un kontroli veselības aprūpes iestādēs, veselības aizsardzības pasākumu īstenošanu ceļotājiem, iedzīvotāju izpratnes veicināšanu un riska komunikāciju);

- agrīni atklāt saslimšanas gadījumus, izolēt un veikt pacientu aprūpi, tostarp nodrošinot optimālo aprūpi inficētiem pacientiem;

- identificēt un samazināt transmisiju no dzīvnieku izcelsmes infekcijas avotiem;

- pievērst uzmanību svarīgākajiem pagaidām nezināmiem faktoriem attiecībā uz jaunā koronavīrusa infekciju, t. i. slimības klīniskajam smagumam, transmisijas ceļiem un infekciozitātei, ārstēšanas iespējām un diagnostikas attīstības paātrināšanai, ārstniecisko līdzekļu un vakcīnu izstrādei;

- komunicēt informāciju par būtiskiem riskiem un notikumiem visai sabiedrībai un tās kopienām, un novērst dezinformāciju;

- samazināt infekcijas ietekmi uz sociālo un ekonomisko stāvokli, veicinot starpnozaru sadarbību.

2. Atbildīgo institūciju gatavība, riska analīze, paveiktais

Atbilstoši PVO sniegtajām rekomendācijām dalībvalstīm, Slimību profilakses un kontroles centrs (turpmāk – SPKC) sadarbībā ar Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu (turpmāk – NMPD) un citām iesaistītajām institūcijām nodrošina aktīvu epidemioloģisko uzraudzību un gatavību sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu īstenošanai: agrīnai ievesto gadījumu atklāšanai, izolēšanai, diagnostikai un pretepidēmijas pasākumu veikšanai 2019-nCoV infekcijas tālākas izplatīšanās ierobežošanai, t. sk. kontaktpersonu izsekošanai, kā arī sadarbībai, t. sk. pilnīgai datu apmaiņai ar PVO, Eiropas Slimību profilakses un kontroles centru (turpmāk – ECDC) un Eiropas Komisiju. Vienlaikus atbildīgo institūciju rīcība tiek īstenota atbilstoši Valsts katastrofu medicīnas plāna 2. pielikumā “Rīcība bīstamo un citu infekcijas slimību gadījumā”, kā arī Valsts civilās aizsardzības plāna 25. pielikumā “Bīstamās infekcijas slimības un citu infekcijas slimību ar ievērojamu un grūti kontrolējamu infekcijas izplatīšanās potenciālu uzliesmojumi (to draudi) un masveida saindēšanās” noteiktajam.

Nemot vērā PVO rekomendācijās minēto, līdz šim atbildīgās institūcijas, izvērtējot epidemioloģisko situāciju un veicot risku analīzi, ir veikušas šādus pasākumus:

Darbība	Mērķa grupa	Sākuma datums	Apraksts
Informācija par epidemioloģisko situāciju	Sabiedrība	13.01.2020.	SPKC nepārtraukti seko situācijai un savā tīmekļvietnē aktualizē epidemioloģisko informāciju:

			https://www.spkc.gov.lv/lv/aktualitates/get/nid/757
Ieteikumi	Sabiedrība /ceļotāji	13.01.2020.	SPKC tīmekļvietnē publicēti: - Ieteikumi ceļotājiem par piesardzības pasākumiem un medicīnisko palīdzību: https://spkc.gov.lv/lv/aktualitates/get/nid/758 - Informācija iedzīvotājiem: https://spkc.gov.lv/images/Infografikas/izvairieties_no_tuva_kontakta_ar_cilvkiem_kuri_slimo_ar_aktm_elpceu_infekcijm_4.png - Jautājumi un atbildes par jauna koronavīrusa izraisītu uzliesmojumu Ķīnā: https://spkc.gov.lv/lv/aktualitates/get/nid/761
Starptozaru komunikācija	Situācijas pārvaldība iesaistītās institūcijas un iestādes	Sākot ar 13.01.2020.	NMPD, SPKC, sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca” (turpmāk – RAKUS), t.sk. Nacionālās references laboratorijā, valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca” (turpmāk – BKUS) tiek nodrošināts darbs gatavības režīmā. Informācija par epidemioloģisko situāciju, ieteikumi ceļotājiem nosūtīta Ārlietu ministrijas Konsulāram departamentam, Latvijas tūrisma operatoru un aģentūru asociācijai, Latvijā izraudzītajām robežšķērsošanas vietām un starptautiskajai lidostai “Rīga”. (14.01.2020., atjaunināts 17.01.2020., 28.01.2020.) SPKC veiktas konsultācijas ar Nacionālo mikrobioloģijas references laboratoriju, izstrādātas rekomendācijas ārstiem par jaunā koronavīrusa (2019-nCoV) infekciju. Izveidota NMPD Ārkārtas vadības grupa: regulāras sanāksmes ar mērķi nodrošināt operatīvas informācijas apmaiņu un operatīvu lēmumu pieņemšanu vadības līmenī, resursu monitoringu. Aktualizētas NMPD iekšējās kārtības un izveidots jauns algoritms: “Rīcības un lēmumu pieņemšanas algoritms gadījumā, kad ir radušās pamatotas aizdomas par saslimšanu, kuru izraisījis koronavīruss (nCoV)”. Algoritma izstrādes laikā

			saskaņotas izraudzītās hospitalizācijas vietas: RAKUS (pieaugušie) un BKUS (bērni). Veiktas NMPD un specializēto NMPD brigāžu personāla atkārtotas instruktāžas par individuālo aizsardzības līdzekļu (IAL) lietošanu (izmantojot NMP dienesta izveidotu mācību video par IAL lietošanu). Minētais video nosūtīts visām ārstniecības iestādēm. NMPD apzinājis un aktualizējis NMPD nodrošinājumu (resursi) ar IAL: • Visas NMPD un specializētās NMPD brigādes nodrošinātas ar P3 klases respiratoriem. • Visos Brigāžu atbalsta punktos pieejami atbilstošas aizsardzības individuālie aizsardzības līdzekļu komplekti. NMPD sagatavojis un nosūtījis informāciju un ieteikumus slimnīcām, kurās 24 stundas diennaktī tiek nodrošināta neatliekamā medicīniskā palīdzība, tajā skaitā, aicinājums pārrunāt ar darbiniekiem slimnīcas katastrofu medicīnas plānā noteikto: • rīcību bīstamo infekciju gadījumos, • individuālo aizsardzības līdzekļu (IAL) lietošanas kārtību, • ziņošanas un paraugu ņemšanas kārtību, • citus nepieciešamos pasākumus. NMPD aktualizējis slimnīcu, kas sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību 24 stundas diennaktī, nodrošinājumu ar IAL komplektiem (ar minimālām standarta aizsardzības prasībām: ūdensnecaurlaidīgs kombinezons, P3 respirators, brilles). NMPD apzinājis IAL rezerves Valsts materiālo rezervju noliktavās: • Veselības nozares valsts materiālajās rezervju noliktavās IAL ir pieejami, taču ierobežotā skaitā. • Valsts katastrofu medicīnas plāna pielikums Nr. 10 «Valsts materiālo rezervju (VMR) iesaistīšanas algoritms ārkārtas situācijā» NMPD aktualizējis slimnīcu, kas sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību 24 stundas
--	--	--	--

			diennaktī, infekciju gultu un izolācijas gultu (boksu) skaitu (ierobežotas pieejamības informācija). NMPD kā PVO SVAN (Starptautisko veselības aizsardzības noteikumu) nacionālais kontaktpunkts ir sagatavojis un izsūtījis informāciju un ieteikumus rīcībai: • Ārlietu ministrijas Konsulārajam departamentam; • Latvijas Tūrisma Aģentu Asociācijai, Tūrisma Attīstības valsts aģentūrai; • Valsts robežsardzei; • nacionālajai lidsabiedrībai airBaltic; • par sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu pārvaldīšanu atbildīgajām kontaktpersonām: - o AS Starptautiskajā lidostā „Rīga”; - o Lidostā "Ventspils" - o aviosabiedrībā “Liepāja”; - o Rīgas Brīvostā; - o Liepājas speciālās ekonomiskās zonas ostā; - o Ventspils brīvostas pārvaldē; - o AS „Latvijas dzelzceļš” • Civilās aviācijas aģentūrai. Sadarbībā ar lidostu “Rīga” tiek veikta ceļotāju no skartās teritorijas informēšana par profilakses pasākumiem un medicīniskās palīdzības saņemšanas iespējām. Kopīgi izstrādāti informatīvie materiāli izvietošanai lidostā. Lai pārliecinātos par veselības aprūpes sistēmas gatavību iespējamu ievesto gadījumu atklāšanai un reaģēšanai (pacienta hospitalizācija, izolēšana, ziņošana, laboratoriskā izmeklēšana, infekcijas kontroles pasākumu īstenošana ārstniecības iestādes, materiāli tehnisko resursu pieejamība, pasākumu lietderība robežšķērsošanas vietās u.c.), 2020. gada 27. janvārī SPKC organizēta starpinstītūciju sanāksme, kurā piedalījās Veselības ministrijas (turpmāk – VM), NMPD, RAKUS, t.sk. Nacionālās references laboratorijas, un Veselības inspekcijas (turpmāk -VI) pārstāvji. 28.01.2020. SPKC, VM, NMPD, Nacionālā veselības dienesta (turpmāk – NVD), RAKUS pārstāvji piedalījās Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas sēdē, sniedzot informāciju par aktuālo
--	--	--	--

			epidemioloģisko situāciju un paveiktiem un plānotiem sabiedrības veselības apdraudējuma pārvaldības pasākumiem. 29.01.2020. SPKC organizēja sanāksmi, piedaloties NMPD, NVD, VM, RAKUS (stacionāra "Latvijas Infektoloģijas centrs" (turpmāk – LIC) un Nacionālās references laboratorijas (turpmāk – NRL)), valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" (turpmāk – PSKUS), BKUS) pārstāvjiem, kurā tika apspriesti ar jaunā koronavīrusa (2019-nCoV) izraisīto uzliesmojumu saistītie jautājumi: 1. ārstniecības iestāžu (RAKUS, PSKUS, BKUS) kapacitāte aizdomīgo gadījumu (pieaugušie, bērni, ģimenes) hospitalizācijai. 2. ārstniecības iestāžu (RAKUS, PSKUS, BKUS) kapacitāte pacientu aprūpes un infekcijas kontroles pasākumu īstenošanai. 3. citu ārstniecības iestāžu kapacitātes pacientu aprūpes un infekcijas kontroles pasākumu īstenošanai apzināšana. 4. kontaktpersonu izolācijas (karantīnas) iespējas un pieejamā starptautiskā pieredze. 5. informācija par aktuāliem PVO rekomendācijām (pieejami SPKC tīmekļvietnē), t.sk.: - infekcijas kontroles pasākumu veikšana stacionārajā un ambulatorajās ārstniecības iestādēs; - pacientu ar smago klīnisko gaitu aprūpe; - nepieciešamo medikamentu, aprīkojuma un citu līdzekļu saraksts pacientu aprūpei stacionārā; 6. informācijas sniegšana lidostai, izglītības iestādēm un citiem interesentiem; 7. Latvijas pilsones evakuācijas iespējas no Uhaņas; 8. sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu lietderība lidostā. 29.01.2020. SPKC, VM, NMPD, NVD pārstāvji piedalījās sanāksmē Ārlietu ministrijā par Latvijas pilsones repatriācijas no Uhaņas scenārijiem, ar to saistītiem riskiem un veicamajiem pasākumiem. 30.01.2020. SPKC, NMPD, RAKUS, BKUS, PSKUS, NVD piedalījās sanāksmē VM, lai sniegtu aktuālāko informāciju saistībā ar koronavīrusa
--	--	--	--

			izplatību un izrunātu jautājumus par atbildīgo institūciju plānoto rīcību repatriācijas gadījumā, kā arī ja Latvijā tiek konstatēta koronavīrusa 2019-nCoV infekcija, un nepieciešamības gadījumā izskatītu identificētos problēmjautājumus. 31.01.2020. tika sasaukta Valsts operatīvās medicīniskās komisijas sēde, kurā, ņemot vērā PVO 30.01.2020. pieņemto lēmumu, tika pārrunāti jautājumi par aktuālo epidemioloģisko situāciju, ārstniecības iestāžu gatavību, tai skaitā atbilstošu telpu, PVO rekomendācijās minēto IAL un medikamentu, kā arī laboratorisko izmeklējumu pieejamību, rekomendācijām iedzīvotājiem, tai skaitā, tiem, kas plāno doties ceļojumā vai atgriežas ar bērniem no Ķīnas. Sanāksmes gaitā tika secināts, ka: 1. RAKUS un BKUS apzinājušas pieejamos IAL un sākotnējai situācijai tie ir pieejami, ir veikti arī papildus IAL iepirkumi. Minētās ārstniecības iestādes norādījušas gatavību sniegt palīdzību stacionētajiem koronavīrusa infekcijas pacientiem. 2. RAKUS Nacionālā references laboratorija ir pilnveidojusi reaģentu klāstu, lai no 31.01.2020. veiktu visas nepieciešamās pārbaudes, nodrošinot koronavīrusa noteikšanas laboratoriskos izmeklējumus 6 stundu laikā. Līdz tam nepieciešamības gadījumā tiek nodrošināta paraugu transportēšana uz Vāciju un Nīderlandi. 3. Latvijā ir pieejami PVO rekomendācijās norādītie ģenēriskie medikamenti, kuru efektivitāte vēl tiek izvērtēta, bet nepieciešamības gadījumā tos var izmantot. 4. Stingri pieturoties PVO rekomendācijām, speciālisti uzskata, ka ceļojums uz Ķīnu šobrīd nav drošs, un iesaka iedzīvotājiem uz turieni nedoties ne tikai saslimšanas risku dēļ, bet arī saistībā ar iespējamu apgrūtinātu atgriešanos. 5. Viens no galvenajām ieteikumiem - ja cilvēks ir bijis Ķīnā, kopš atgriešanās turpmākās 14 dienas ir ieteicams palikt mājās un novērot savu veselības stāvokli. Tāpat ir jāsazinās ar savu ģimenes ārstu, lai konsultētos par turpmāko rīcību. Bērniem, kas bijuši Ķīnā, būtu jāveic 14 dienu novērošana mājās un pēc 14 dienām uz izglītības iestādi jādodas tikai ar ģimenes ārsta izziņu. Savukārt, ja parādās saslimšanas simptomi, nepieciešams zvanīt 113. Speciālisti rekomendē arī izglītības iestādēm
--	--	--	--

			vērsties SPKC, ja rodas jautājumi par rīcību gadījumos, ja Ķīnā ir bijuši bērni. Detalizētas rekomendācijas tuvākajā laikā tiks nosūtītas visām iesaistītajām iestādēm. 6. Ģimenes (mamma vai tētis ar bērnu) karantīnu nodrošināšana RAKUS, bet ārstēšanu attiecīgi RAKUS un BKUS. 31.01.2020. notika starpinstitūciju sanāksme (NMPD, SPKC, VM) ar starptautiskās lidostas "Rīga" un medpunkta pārstāvjiem, lai pārrunātu jautājumus par gatavības un rīcības pasākumiem lidostā. 02.02.2020. VM notika starpinstitūciju sanāksme, kurā piedalījās Valsts Robežsardzes, Ārlietu ministrijas, SPKC, NMPD, VI, VM pārstāvji. Sanāksmē tika aktualizēti jautājumi par: 1. Aktuālo situāciju un citu valstu pieņemtajiem lēmumiem. 2. Robežšķēršošanas vietās pieejamo informāciju un robežsargu pienākumiem personu novērtēšanā, kā arī nepieciešamību uz visu ielidojušo personu anketēšanu. Pieņemts lēmums, ka anketē tikai tās personas, kuras valsts robežsardze identificējusi kā Ķīnas iedzīvotājus vai kas ceļojuši caur Ķīnu, kā arī tos, kas paši, atsaucoties uz monitoros pieejamo informāciju, vērsušies pie robežsargiem un informējuši, ka bijuši Ķīnā. 3. Tāpat izvērtēts NMPD un Valsts robežsardzes sadarbības līgums, nosakot, ka tas ir aktuāls un nav nepieciešams to precizēt. Vienlaikus pieņemts lēmums par iespēju slēgt SPKC atsevišķu līgumu, kurā varētu tikt atrunāts jautājums par aizpildīto anketu nosūtīšanu SPKC. 4. Aktualizēts jautājums par Latvijas Dzelzceļa un Rīgas starptautiskās autoostas un ostu veiktajām aktivitātēm.
Ieteikumi	Veselības aprūpes profesionāļi	22.01.2020.	Ieteikumi par aizdomīgu slimības gadījumu identificēšanu, ziņošanu, diagnostiku un infekcijas kontroles pasākumu veikšanu. Nosūtīti ārstu profesionālajām asociācijām un slimnīcām, publicēti SPKC tīmekļvietnē un regulāri atjaunoti: https://spkc.gov.lv/lv/aktualitates/get/nid/760

			31.01.2020. ieteikumi aktualizēti un papildināti, ievērojot PVO un ECDC jaunākās rekomendācijas un norādījumus: 1. 2019-nCoV infekcijas gadījuma definīcija slimības agrīnai noteikšanai un laboratoriskai pārbaudei. 2. Ieteikumi veselības aprūpes iestādēm, pastāvot aizdomām par 2019-nCoV infekcijas gadījumu. Ģimenes ārstiem un ārstniecības iestādēm nosūtītas arī NMPD iztulkotās PVO rekomendācijas vadlīnijas “Smagas akūtas respiratoras infekcijas klīniskā vadība gadījumos, kad radušās aizdomas par koronavīrusa 2019-nCoV infekciju”
Starptautiskā sadarbība un komunikācija	PVO ECDC EK	Sākot ar 13.01.2020.	Ikdienā tiek sekots līdzi informācijai par epidemioloģiskās situācijas attīstību, riska novērtējumu un ieteikumiem, citu valstu aktuālo informāciju un pieredzi. Sniegta informācija par veiktajām darbībām Eiropas Komisijai, izmantojot Agrīnās brīdināšanas un reaģēšanas sistēmu (EWRS). 2020. gada 27. janvārī SPKC notikusi tikšanās ar ASV vēstniecības veselības politikas ierēdni Šeilu Šamberu (pēc ASV vēstniecības iniciatīvas).
Komunikācija ar presi un citiem masu informācijas līdzekļiem	Iedzīvotāji	Sākot ar 20.01.2020	Sniegtas intervijas (gan ierunātas intervijas, gan rakstiskās atbildes). Regulāri sniegtas individuālas atbildes iedzīvotājiem t.sk. kas saņemti no SPKC mājaslapas un Facebook, un dažādām iestādēm (piem., izglītības iestādes, “Latvijas pasts” u.c.).

3. Plānotās turpmākās aktivitātes

Visi atbildīgie veselības nozares dienesti un iestādes apliecina gatavību nepieciešamības gadījumā rīkoties atbilstoši Valsts katastrofu medicīnas plāna 2. pielikumā “Rīcība bīstamo un citu infekcijas slimību gadījumā” un pastiprināt uzraudzības pasākumus. SPKC, NMPD un VM turpinās sekot epidemioloģiskās situācijas attīstībai un PVO ieteikumiem, kā arī citu valstu veiktajiem pasākumiem saistībā ar jaunā koronavīrusa (2019-nCoV) izraisīto uzliesmojumu, un nepieciešamības gadījumā organizēt tikšanās, lai pārrunātu aktuālos jautājumus, kā arī pieņemtu atbilstošus lēmumus. Mainoties epidemioloģiskai situācijai atkarībā no situācijas attīstības un starptautiski pieņemtajiem lēmumiem, tiks organizēti arī citi pasākumi, tai skaitā atkārtoti sasaukta Valsts operatīvās medicīniskās komisijas sēde.